

М. М. Барановська,
*зав. відділу комплектування
наукової бібліотеки ім. М. Максимовича*

**ТРАДИЦІЙНІ ТА СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ
КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДУ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. М. МАКСИМОВИЧА
ЧЕРКАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Функції наукової бібліотеки ім. Михайла Максимовича Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького трансформуються відповідно до запитів суспільства, але процеси, завдяки яким вона функціонує, залишаються незмінними. Одним з найважливіших завдань нашої бібліотеки залишається комплектування бібліотечного фонду відповідно до профілю університету та інформаційних потреб усіх категорій користувачів. Від складу фонду залежить успіх роботи книгозбірні в цілому, виконання завдань, що стоять перед нею.

Натепер фонд бібліотеки налічує 692443 примірники різних документів. Бібліотека комплектується літературою за науковими та інформаційними напрямками фахової підготовки в нашій alma mater. Родзинкою фонду є колекція рідкісних і цінних видань, що налічує близько двох тисяч книг.

Комплектування виданнями у НБ ім. М. Максимовича проводиться за наслідками моніторингу книгозабезпечення. Працівники відділу комплектування почали переводити цей процес у комп'ютерний режим, формуючи електронний варіант картотеки книгозабезпеченості, що дає можливість здійснювати її аналіз за окремими предметами, кафедрами та факультетами та визначити, які дисципліни ще не забезпечені повністю необхідними для організації навчального процесу виданнями.

Для формування бібліотечного фонду необхідне одержання оперативної та різноманітної інформації про книги. У нашій бібліотеці для

цього використовуються як традиційні (друковані), так і віртуальні джерела інформації. Видавництва електронною поштою доставляють бібліотеці файли з переліком нових надходжень. У такому режимі бібліотека співпрацює з такими фірмами, як «Знання», ЦУЛ, «Кондор», «Періодика». За прайс-листами видавництв складається замовлення на необхідну літературу.

Враховуючи скрутне фінансове становище, перевага надається якісному, а не кількісному комплектуванню фонду. Дарування – одне з найперспективніших джерел комплектування бібліотеки. Наукова бібліотека одержує в дар від авторів наукові праці, які поповнюють фонд новими актуальними документами. Професорсько-викладацький склад університету радує подарунками із домашньої бібліотеки та власними новими напрацюваннями. Зокрема: Корновенко С. В., Поліщук В. Т., Мартинова Г. І., Голиш Г. М., Яценко Т. С., Рибалко Л. В. та ін. Подаровані ними видання стали цінним надбанням фондів бібліотеки.

Постійним джерелом поповнення фонду нашої бібліотеки є видання, що надходять з редакційно-видавничого відділу університету. Належне місце в фонді бібліотеки знаходять подарунки з інших ВНЗ, видавництв та користувачів нашої бібліотеки.

Одним із надійних джерел комплектування фонду НБ є обмінний фонд. У сучасних складних економічних умовах саме книгообмін забезпечує поповнення фонду бібліотеки профільними науковими виданнями, літературою універсального змісту, сприяє поширенню наукового знання. Бібліотека ЧНУ ім. Б. Хмельницького співпрацює з обмінними фондами таких бібліотек як: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Національна історична бібліотека, наукова бібліотека НПУ імені М. П. Драгоманова, державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського.

До джерел оперативного комплектування належить передплата періодичних видань, яка здійснюється два рази на рік. На загал ми передплачуємо 172 назви видань на суму 6468,90 грн. Серед великої кількості джерел інформації належне місце займають наукові журнали. Фонд НБ ім. М. Максимовича постійно поповнюється новими науковими журналами залежно від інформаційних потреб читачів. Бібліотека отримує 125 назв наукових журналів. Таких як: «Вища школа», «Вища освіта в Україні», «Економіст», «Український фізичний журнал», «Український біохімічний журнал», «Фізіологічний журнал», «Вісник Національної Академії наук України», «Педагогіка і психологія», «Археологія» та інші. Наукові журнали є дієвим засобом розповсюдження наукових досягнень, надійним джерелом для плідної роботи науковців усіх галузей і напрямів розвитку науки і освіти.

Також фонд бібліотеки комплектується рукописами дисертацій та авторефератами. Щороку до бібліотеки надходить шість – сім тисяч авторефератів. Також у фондах бібліотеки зберігається 3700 дисертацій, захищених в університеті.

Сьогодні інформаційні ресурси університетської бібліотеки зазнають істотних змін. Альтернативою друкованим джерелам є електронні документи, які стають миттєво доступними завдяки глобальним мережам передачі даних і тиражуються в необмеженій кількості. У зв'язку з цим одна із основних сучасних тенденцій розвитку фонду нашої бібліотеки є інтенсивне розширення складу за видами документів. Якщо раніше бібліотека комплектувалась лише друкованою продукцією (книгами, брошурами, періодикою), то сьогодні в книгозбірні є електронні підручники, видання на непаперових носіях інформації.

Формування фонду електронних документів, спроможного забезпечити наукові, навчальні, інформаційні потреби всіх категорій

користувачів – це один із пріоритетних напрямів діяльності у комплектуванні фонду бібліотеки ім. М. Максимовича.

Традиційно фонди цифрової бібліотеки формуються з оцифрованих видань. Вибирають документи на сканування спеціалісти читальних залів. Література, яка є в читальних залах в одному-двох примірниках і користується широким попитом, сканується і реєструється в базі електронних ресурсів. При такій технології продуктивність процесу багато в чому залежать від обладнання для сканування. Саме це і гальмує даний процес у нашій бібліотеці.

В університеті відкриваються нові спеціальності, викладаються нові дисципліни, які не забезпечені підручниками. Тому проводиться аналіз книгозабезпечення навчальних дисциплін, відбираються предмети, які зовсім не забезпечені або малозабезпечені друкованою літературою. На основі аналізу здійснюється пошук відповідних джерел в мережі Інтернет, проводиться їх обробка та реєстрація в базі електронних ресурсів. База налічує 12 тис. 335 примірників електронних документів.

Істотну частину електронного навчального ресурсу бібліотеки становить електронний репозитарій праць викладачів ЧНУ ім. Б. Хмельницького. На сьогодні він налічує 455 електронних документів.

Цікавим є досвід роботи деяких бібліотек, де отримуються електронні копії документів з інших вузів згідно договорів про співпрацю. Згідно таких договорів проводиться безкоштовний обмін електронними ресурсами. Електронною поштою надсилаються електронні документи, які також реєструються в базі електронних ресурсів.

Модернізація вищої освіти зумовлює необхідність інтенсивних змін у роботі бібліотеки вищого навчального закладу. Сучасні тенденції з перетворення наукових бібліотек в інформаційні центри, які забезпечують користувача, передовсім, електронною інформацією, не зменшують потреби друкованих видань. Залучення та оптимальне поєднання

традиційних видань та електронних ресурсів сприятиме ефективнішому обслуговуванню науковців, спеціалістів, студентів.

Таким чином, наукова бібліотека імені Михайла Максимовича Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького приділяє велику увагу формуванню електронних інформаційних ресурсів та комплектуванню фондів традиційними документами, надає доступ до друкованих та електронних інформаційних ресурсів, сприяє високій якості навчання та науково-дослідної роботи університету.

Література

1. Бондар Л. М. Шляхи формування галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України ім. В. О. Сухомлинського / Л. М. Бондар, Н. С. Плужнікова // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2010. – Вип. 2. – С. 122-127.
2. Васильченко М. П. Бібліотечні фонди : навч. посіб. / М. П. Васильченко, Н. М. Кушнарєнко, В. А. Мільман. – Х. : Основа, 1993. – 152 с.
3. Соляник А. А. Система документопостачання бібліотечних фондів: закономірності розвитку : монографія / А. А. Соляник. – Х. : ХДАК, 2005. – 230 с.